

קז-ב **שבן צדקה** שאין אנו יודעים את רצונו, שאין גובים מנכסיו.

ואילו **מאן דאמר שצדקה** אין גובים מנכסיו, יכול לסבור כי רק צדקה אין גובים. אבל **תכשיט, יהבינן לה, דלא ניהא ליה** לבעלה דתינוול.

תא שמע רביה נוספת נגד שמואל, ממה ששנינו במסכת יבמות [מא ב]:

היבמה, אשה שמת בעלה ולא השאיר זרע, ויש לבעלה המת אח, הרי היא מתייבמת לו, או נחלצת ממנו, וכל עוד לא חלץ לה [או לא ייבם אותה] הרי היא אסורה להנשא לשוק, והיא נקראת "שומרת יבם" —

ג' חדשים הראשונים ניזונת מהנכסים של בעלה המת.

מיכן ואילך — אינה ניזונת לא מהנכסים של בעלה, ולא מהנכסים של יבם.

ואם עמד היבם בדין, שתבעתו היבמה לכנוס אותה או לחלוץ לה, וברח⁽¹⁾ — **ניזונת** מעתה **משל יבם!**

והרי יבם זה שברח, על אף שהוא חייב במזונותיה משעה שהעמידה אותו בדין שיכנוס או יפטור, כיצד אנו גובים את המזונות מרכושו, והרי לשמואל צריך להיות

דינו כמו בעל שהלך למדינת הים, שיש לחוש שמא צררי אתפסה, או שמא הסכימה עמו להתפרנס ממעשה ידיה!?

אמר לך שמואל: למאי ניהוש לה להאי יבם שברח, שלא למכור מרכושו כדי לזון אותה?

אי משום צררי — לא מיקרבא דעתיה של היבם לגבה של יבמתו, שהרי עדיין אין היא אשתו.

אי משום מעשה ידיה, שאמר לה שתתפרנס מהם והיא הסכימה לכך — הרי היבמה לא **משתעבדא ליה** ליבם למעשה ידיה, ומדוע תסכים להתפרנס מהם ולוותר על מזונותיה!

תא שמע נגד שמואל מברייתא נוספת ששנינו בתוספתא:

דתניא: **האשה שהלכה היא ובעלה למדינת הים, ובאת, וחזרה היא לבדה, ואמרה "מת בעלי"** —

רצתה — ניזונת מנכסי בעלה, ואינה גובה כתובתה.

רצתה — גובה כתובתה, ואינה ניזונת מנכסיו.

ואם אמרה **"גירשני בעלי"** —

הסבות הללו, שהרי יש לנו תלות זאת במותו.

1. נחלקו רש"י והתוס' מדוע הוא ברח. רש"י מפרש במסכת יבמות מא ב, שהוא ברח לפי שלא רצה לזון אותה, ולכן קנסו אותו. אבל אם חלה היבם ולא יכול לכונסה הוא פטור

שמענו שהוא מת, יש מקום לומר, מכך שלא חזר והשאירה ללא פרנסה, שמא התפסה צרורות כסף, או שמא הסכימה לו שתתפרנס ממעשה ידיה.

אבל מששמענו שמת, שוב אין לנו לחשוש שמא אינו חוזר על אף שאין לה פרנסה מחמת

הרי היא מתפרנסת, והולכת עד כדי כתובתה!

ומוכח שלא חוששים לחששות של שמואל!

ודוחה הגמרא: **הכא נמי**, גם כאן מדובר **כששמעו בו שמת**.

ושמא תאמר, אם שמעו בו שמת, הרי היא יכולה להיות ניוזנית מנכסיו כל זמן שלא גבתה כתובתה, אף אם היו המזונות שווים יותר מכתובתה.

ומאי שנא, מדוע שינה כאן התנא מהכלל של כל אלמנה, וקבע שאינה ניוזנית אלא עד **"כדי כתובתה"**?

יש לומר, כי הכא שאני, היות דאיהי, היא דאפסידה אנפשה! היא גרמה לעצמה את הפסד המזונות שמעבר לכתובתה, שהרי היא אמרה שגירשה בעלה, ולדבריה לא מגיעים לה מזונות כלל, כי לגרושה אין מזונות, אלא שיכולה היא לגבות אותם כתשלום עבור כתובתה, עד לשיעור הכתובה.

תא שמע ראיה נוספת נגד שמואל מהא דתניא:

כיצד אמרו "ממאנת" [קטנה שהשיאוה אחיה או אמה בנישואין דרבנן — אין לה מזונות?]

אי אתה יכול לומר בקטנה הירשבת תחת בעלה, ועדיין לא מיאנה בבעלה, שהרי בעלה חייב כמזונות.

אלא כגון שהלך בעלה למדינת הים, והיא

לזתה כסף עבור מזונותיה, ואכלה, ואחר שאכלה, היא עמדה ומיאנה בבעלה, ולכן אין לה מזונות.

ויש לנו לדייק מהברייתא: **טעמא** שמפסידה מזונות משום דמיאנה בו, ואינה אשתו עוד, ועקרה את נישואיה למפרע, ונמצא שלא הגיעו לה מזונות.

הא לא מיאנה בו, ובאה לבקש מזונותיה כשהיה בעלה במדינת הים — **יהבינן לה מזונות!**

אמר לך שמואל: הכא, בקטנה — **למאי ניהוש לה?**

אי משום שמא התפיסה בעלה צררי — **צררי לקטנה לא מתפים!**

ואי משום שהסכימה עמו להתפרנס ממעשה ידיה — **קטנה לא ספקה**. אין היא מספקת לעשות כדי פרנסתה, ואינו יכול לומר לה כך, כי היא לא תסכים.

ודנה הגמרא: **מאי הוה עלה?** כיצד נפסקה ההלכה בענין המזונות?

כי אתא רב דימי מארץ ישראל לבבל, **אמר:** מעשה בא לפני רבי בבית שערים, ופסק לה מזונות.

ומעשה דומה בא לפני רבי ישמעאל בצפורי, ולא פסק לה מזונות.

תתייבא רבי יוחנן: וכי מה ראה רבי ישמעאל שלא פסק לה מזונות?

הא לא נחלקו בני כהנים גדולים וחנן אלא לענין שבועה, אבל מזוני יהבינן לה!

אמר ליה רב שמן בר אבא לרבי יוחנן: כבר תרגמה תירצה והעמידה רבינו שמואל בבבל, שמשנתנו מדברת כששמעו בו שמת.

אמר ליה רבי יוחנן: באוקימתא זאת פתריהו בה כולי האי, מצאתפ פתרון ליישב את כל המקומות שיש להוכיח מהם נגד שמואל.

כי אתא רבין מארץ ישראל לבבל, אמר להיפך:

מעשה בא לפני רבי בבית שערים, ולא פסק לה מזונות. לפני רבי ישמעאל בציפורי, ופסק לה מזונות.

אמר רבי יוחנן: מה ראה רבי שלא פסק לה?

דחא לא נחלקו חנן ובני כהנים גדולים אלא לענין שבועה, אבל מזונות יהבינן לה!

אמר ליה רב שמן בר אבא, כבר תרגמה שמואל בבבל: כששמעו בו שמת.

אמר ליה: פתריהו בה כולי האי.

ומביאה עתה הגמרא כמה הלכות למעשה:

א. והלכתא כותיה דרב, ופוסקין מזונות לאשת איש.

ב. והלכתא כותיה דרב הונא אמר רב, דאמר רב הונא אמר רב: יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניוזנת ואיני עושה.

ג. והלכתא כותיה דרב זביד בענין כלי קניא, שהם כלי חרס המצופים עופרת.

דאמר רב זביד: הני מאני דקניא, כלי חרס המצופים עופרת, אם הם חיוזרי, לבנים, ואוכמי — שרו. הציפוי של העופרת מונע את הבליעה בחרס, ואין לחשוש להם לא משום חמץ בפסח, ולא לענין בליעה מ"גיעולי נכרים", דהיינו מאכלות אסורות, ולא לייך נסך.

ואם הם ירוקין, שמעורב בעופרת חומר שדרכו מחלחל האוכל דרך הציפוי של העופרת אל החרס — אסירי.

ולא אמרן שהם מותרים, אלא דלית בהו קרטופני, שאין בהם בקעים בציפוי העופרת. אבל אית בהו קרטופני — אסירי, כיון שהם בולעים דרך הבקעים.

מתניתין:

מי שהלך למדינת היב, והשאיר את אשתו בלי מזונות, ועמד אחד ופירנס את אשתו (2) —

חנן אומר: איבד הלה את מעותיו, ואינו יכול לתובעם מן הבעל, מהטעם שיבואר בגמרא.

נחלקו עליו בני כהנים גדולים, ואמרו: ישבע הלה כמה הוציא על מזונות אשתו של זה, ויטול את דמי המזונות מהבעל.

וכן אמר רבי דוסא בן הרכינס, כדבריהם.

אמר רבי יוחנן בן זכאי: יפה אמר חנן! הניח מעותיו על קרן הצבי!

2. ומדובר במי שמתכוון לפרנס את האשה בתורת הלואה, עד שיבוא הבעל, אך כיון שלא

גמרא:

כי גם אם לא היה שוקל בשבילו, היה לו חלק בקרבנות הציבור.

דתנן: "תורמין", ממלאים שלש קופות מהכסף של "מחצית השקל", ומתוך הכסף ש"נתרם" בקופות מתוך כל הכסף, מביאים קרבנות ציבור. וכשהיו תורמים מהכסף, על ידי מילוי שלשת הקופות — היו מכוונים שתהיה התרומה על האבור, על אותם שתרמו ונאבד שקלם, ועל הגבוי, על השקלים שגבו שלוחי בית דין אבל אינם כאן, שלא הספיקו להביאם, ואפילו על העתיד לגבות אפילו לא נגבה כלל בסופו של דבר.

והיינו, ומחזיר לו אבירתו — נמי מצוה קעביד.

אלא פורע לו את חובו, כיצד מותר הדבר, והרי הא קמשתרשי ליה! יש ביד המודר רווח ממוני מהמדיר, שהרי פרע את חובו!

אמר רב ארשיא: הא משנה זו מני היא? — **חנן היא!** דאמר במשנתנו שאדם אשר פירנס את אשת חברו במטרה להלוות כסף זה לבעלה עד שיחזור — **איבד את מעותיו,** כיון שלא אמר לבעל בשעה שפירנס את אשתו שהוא נותן לה את הכסף לשם הלוואה, אף על פי שזו היתה כוונתו! (1)

וכיון שאם היה פורע לו את חובו לשם

תנן התם: המודר הנאה מחבירו, כגון שהדירו שניהם הנאה זה מזה [לפי רש"י בדף הבא] —

שוקל לו [עבורו] את מחצית שקלו, שתורם כל אחד מישראל כדי לקנות מהם קרבנות צבור. **ופורע את חובו,** ופוטרו בכך מהנושה בו, ומחזיר לו אבירתו — מהטעמים שיבוארו בגמרא להלן.

ואולם, במקום שנוטלין שכר על החזרת אבידה, אם יחזיר לו את אבדתו בחינם, מרויח המאבד את השכר שהיה צריך לשלם עבור ההשבה של אבדתו. ומאידך, לא יכול המשיב ליטול שכר מחברו כיון שגם הוא מודר הנאה ממנו.

ולכן **תפול הנאה להקדש!** דהיינו, שמשלם המודר להקדש את שכר הטירחה שנוהגים לשלם עבור השבת אבידה, וכך שניהם אינם נהנים זה מזה.

ודנה הגמרא בדברי המשנה ההיא:

בשלמא, מובן הדבר שהוא שוקל לו את שקלו — היות ואין בכך רווח ממון לחברו, אלא רק מצוה בעלמא קעביד, בכך ששקל עבורו את מחצית השקל.

הודיע זאת הוא מפסיד.

אבל אם הלוה לה כסף לצורך מזונותיה, ואמר לה במפורש שהוא המלוה והיא הלוה, היא גובה את מזונותיה מהבעל כשיבוא, והוא גובה ממנה את חובה. רש"י, וראשונים.

1. בביאור שיטתו של חנן דנו רבותינו הראשונים והאחרונים.

ויסוד דבריהם, שמצינו בכמה אופנים שאדם חייב לשלם לחברו על פעולה או על רווח ממוני שעשה עבורו על אף שלא סיכם עם חברו תשלום על כך, ויש אופנים שהוא פטור.